

**TEKNOLOGIA-AVUSTEISUUS
SÄVELTÄMISEN PEDAGOGIIKASSA**

Henri Mathlin
Kandidaatintutkielma
Musiikkikasvatus
Jyväskylän yliopisto
Kevätlukukausi 2017

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurintutkimuksen laitos
Tekijä Henri Mathlin	
Työn nimi Teknologia-avusteisuus säveltämisen pedagogiikassa	
Oppiaine Musiikkikasvatus	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevätlukukausi 2017	Sivumäärä 30
Tiivistelmä <p>Tässä tutkielmassa käsittelen säveltämisen pedagogiikkaa musiikin tunneilla sekä musiikkiteknologian käyttöä säveltämisen pedagogiikassa. Lähestyn aihetta määrittelemällä säveltämistä musiikkikasvatuksen näkökulmasta. Kiinnitän myös huomiota opettajan toimintaan säveltämisen ohjaamisessa. Toisessa luvussa tarkastelen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (POPS 2014) mainintoja säveltämisestä ja musiikkiteknologian käytöstä koulussa. Lopuksi perehdyn musiikkiteknologian tarjoamiin mahdollisuuksiin säveltämisen pedagogiikassa ja yhteisöllisessä säveltämisessä. Pohdin myös alan mahdollisia jatkotutkimusnäkyviä.</p> <p>Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet edellyttää säveltämisen opettamista kaikilla peruskoulun luokilla. Opettajilla ei kuitenkaan vielä välttämättä ole riittävästi tietotaitoa säveltämisen ohjaamiseen. Musiikkiteknologia voi toimia opetusta helpottavana ja mahdollistavana tekijänä. Alan pedagogiikka vaatii kuitenkin tutkimista ja kehittämistä. Tutkielmassani käsittelen erilaisia säveltämisen pedagogisia lähtökohtia, ajatuksia ja lainalaisuuksia. Sen on tarkoitus toimia käytännönläheisenä teoreettisena selvityksenä tulevaa maisterintutkielmaani varten.</p>	
Asiasanat säveltäminen, säveltämisen pedagogiikka, musiikkikasvatusteknologia, Musatorni	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1	Säveltäminen ja musiikkikasvatus.....	6
1.1	Opettajan toiminta ja sen haasteet	9
2	Säveltäminen ja musiikkiteknologia opetussuunnitelmassa	13
4	Teknologia-avusteinen säveltämisen pedagogiikka.....	16
4.1	Teknologian mahdollisuuksia ja haasteita säveltämisen pedagogiikassa.....	16
4.2	Säveltämisen uusia muotoja	20
4.3	Yhteisöllinen säveltäminen.....	21
4.4	Musatorni	23
5	Pohdintaa - jatkotutkimusta ja kehittämistä	27
6	Lähteet.....	29

1 JOHDANTO

Säveltäminen mielletään usein, erityisesti taidemusiikin puolella, säveltäjän yksin tekemäksi, suurta lahjakkuutta ja jopa jonkinlaisia taikavoimia vaativaksi työksi. Säveltäminen tapahtuu ns. lukittujen ovien takana, ja tuotokset esitellään muille vasta täysin valmiina. Populaarimusiikin kentällä kappaleiden tekemistä ei usein edes mielletä säveltämiseksi. Musiikin tekeminen on yhteisöllisempää, koska siihen osallistuu usein koko yhtye. Loppujen lopuksi säveltämisen ei ole pakko olla kumpaakaan tai se voi olla molempia. Molempia työtapoja on hyvä kokeilla, jotta jokainen löytää oman tapansa ilmaista itseään. Säveltäminen ei ole mitenkään ihmeellistä. Tai oikeastaan on, mutta jokainen pystyy siihen!

Kukaan ei ole koskaan opettanut minua säveltämään, ja ehkäpä siksi olen hyvin kriittinen omia sävellyksiäni kohtaan. Epävarmuudesta johtuen monet sävellykseni jäävät kesken, tai en edes viitsi aloittaa säveltämistä. Asian ei tarvitsisi olla niin, vaan nuoret taiteilijanalut voisi totuttaa säveltämiseen sekä sävellysten esittämiseen ja julkaisemiseen alusta asti. Valitsin tutkielmani aiheen, jotta osaisin kannustaa oppilaitani avoimeen luovaan ilmaisuun. Säveltämiskasvatuksen pitäisi olla luonteva osa musiikinopetusta.

Uusi opetussuunnitelma on oikealla tiellä pitäessään luovaa musiikintekoa ja säveltämistä tärkeänä osana musiikinopetusta, mutta ovatko opettajat valmiita opettamaan sitä? Improvisaatiota ja pienempiä, musiikillista keksimistä vaativia tehtäviä on varmasti toteutettu jo pitkään. Kokemukseni mukaan varsinaiset sävellysprosessit esimerkiksi koulumusikaaleissa ovat jääneet yksin oppilaiden – tai pelkästään opettajan – vastuulle. Säveltämisen opettaminen musiikintunneilla kuulostaa työläältä ja aikaa vievältä, kun opettajat joutuvat puntaroimaan musiikintuntien oppisisältöjä. Ylipäätään voidaan miettiä, pitäisikö säveltämistä *opettaa* vai onko se enemmän ohjaamista tai kasvattamista. Miten oppilaat saisi kiinnostumaan säveltämisestä? Ratkaisuna näen toimivan oppimateriaalin ja musiikkiteknologian. Teknologia voisi helpommin liittää säveltämisen myös osaksi koulun ulkopuolista elämää. Musiikkiteknologian ei tietenkään pidä viedä huomiota kokonaan pois

säveltämisestä, vaan toimia auttavana ja mahdollistavana tekijänä. Teknologia on kuin hyvä erotuomari urheilussa: oikein toimiessaan sitä ei pitäisi juuri erikseen huomioida.

Tässä tutkielmassa tarkastelen säveltämistä osana peruskoulun musiikintunteja, opettajan roolia sävellyksen ohjaamisessa sekä teknologian tarjoamia mahdollisuuksia pedagogiikan helpottamisessa ja kehittämisessä. Tämän tutkielman on tarkoitus olla käytännönläheinen teoriaselvitys tulevaa maisterintutkielmaani ja opettajanuraani varten.

1 SÄVELTÄMINEN JA MUSIIKKIKASVATUS

Säveltäminen voidaan ymmärtää kahdella tavalla. Perinteisesti säveltäminen on toimintaa, jossa (yleensä) koulutettu ammattisäveltäjä luo musiikillisia teoksia, sävellyksiä. Tästä näkökulmasta säveltäminen on tapahtuma, jolla on melko rajattu soiva tai ylös kirjoitettu lopputulos. Toisaalta säveltämiseksi voidaan kutsua mitä tahansa toimintaa, jossa tutkitaan musiikillisesti järjestettyyn ääneen liittyviä luovia mahdollisuuksia. Tällainen tutkimus voi johtaa musiikkiteoksen syntyyn, mutta ei välttämättä. Musiikkikasvatuksen näkökulmasta säveltämisen prosessi on usein tärkeämpi kuin itse lopputuote. (Ojala ja Väkevä 2013, 10-11.)

Musiikkikasvatuksen tutkimuksessa säveltämistä on tarkasteltu musiikin opetuksen työtapana. Tutkimuksen näkökulmina ovat olleet luovuus, improvisaatio, säveltämisen opettamisen metodit, teknologiset sovellukset sekä luovan musiikillisen toiminnan ja kehollisuuden yhteys. Myös luokkahuonesäveltämisen erilaisia mahdollisuuksia ja muotoja, esimerkiksi pedagogista vuorovaikutusta ja ryhmäprosesseja, on tutkittu. (Ojala ja Väkevä 2013, 12.)

Ammattimainen säveltäjien ja lauluntekijöiden koulutus on perinteisesti rajattu musiikkioppilaitoksiin, yleinen säveltämisen opetus kouluihin ja muihin yleissivistäviin oppilaitoksiin. Ojala ja Väkevä (2013) ehdottavatkin yleisen musiikkikasvatusnäkökulman käyttöönottoa. Siinä säveltämistä ei varata tietyn ammatin edustajien yksinoikeudeksi, vaan se ymmärretään kaikille sallittuna musiikillisen toiminnan alueena ja merkityshakuisena toimintana. (Ojala ja Väkevä 2013, 10-11, 17.)

Säveltäminen sanana kuulostaa melko vanhanaikaiselta, ja saattaa jo itsessään säikäyttää ensimmäistä kertaa omaa musiikkia tekevän oppilaan. Toisaalta sanan käyttö saattaa kuitenkin motivoida oppilasta, kun hän huomaa pystyvänsä säveltämään ja näkee säveltämisen erityistaitoa vaativana toimintana. Säveltämisen pedagogiikassa on tärkeää, että lapsi saa positiivisen tunteen omasta pystyvyydestään.

Luovilla työtavoilla, kuten säveltämisellä, on ollut merkittävä rooli suomalaisessa varhaisiän musiikkikasvatuksessa. Orff-pedagogiikan suosion myötä luovat työtavat ja musiikillinen keksiminen ovat olleet tärkeänä osana alaluokkien musiikinopetuksessa. Peruskoulun ylemmillä luokilla säveltäminen näyttää kuitenkin olevan harvinaista. (Ojala ja Väkevä 2013, 17.)

Ojala ja Väkevä (2013) huomauttavatkin, että on mielenkiintoista, miksi luovat musiikinopetuksen työtavat vähenevät oppilaiden iän ja taitotason noustessa. Yhtenä syynä voi nähdä esiintymiseen tähtäävän instrumenttiopetuksen - ja siinä esitettävän valmiiksi sävelletyn musiikin - hallitsevan aseman. (Ojala ja Väkevä 2013, 18-19.) Toisena mahdollisena syynä voi olla se, että peruskoulun ylemmillä luokilla aineenopettajat eivät voi käyttää aikaa vieviin sävellysprojeekteihin muiden aineiden tunteja. Alaluokilla luokanopettaja voi jatkaa helpommin musiikintunnilla aloitettua työskentelyä muillakin tunneilla. Mikäli säveltämisen pedagogiikkaa tutkittaisiin ja kehitettäisiin enemmän, tunneilla toteutettavat sävellystehtävät voisivat viedä vähemmän aikaa ja olla tehokkaampia.

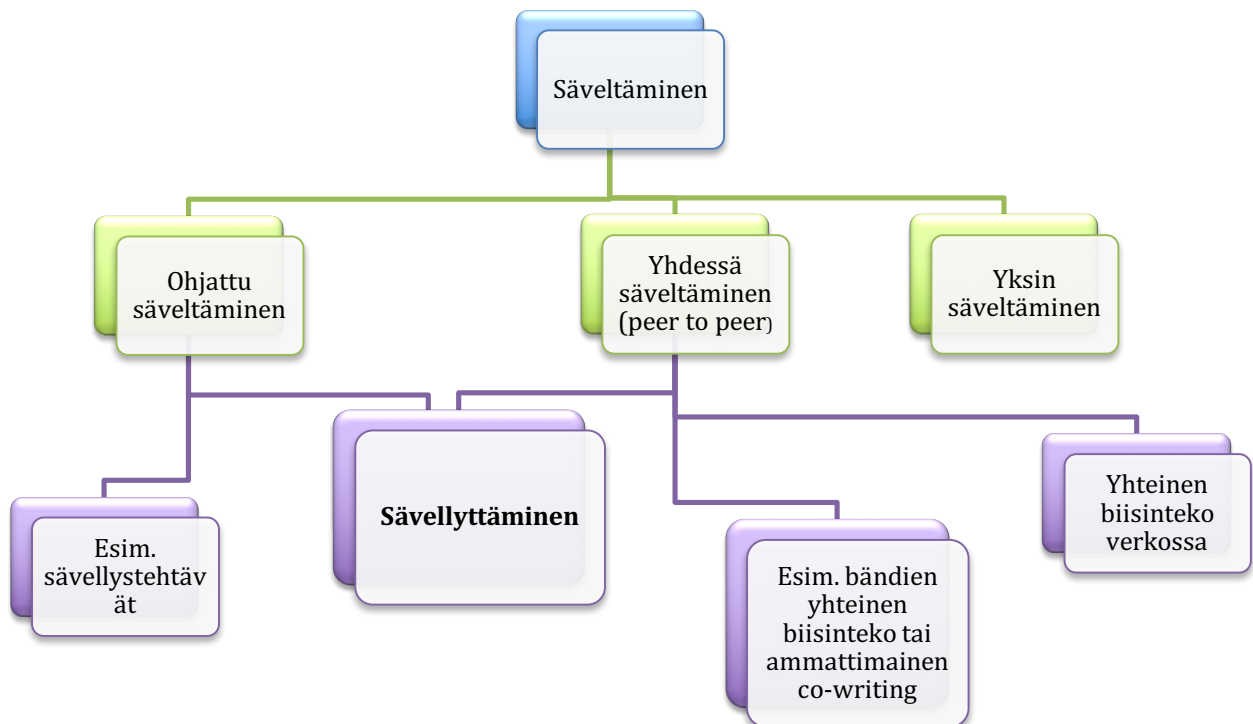
Ojala ja Väkevä (2013) osoittavat luovan toiminnan puutteen kulttuurisen *presentaation* ja *reproduktion* syyksi. Kulttuurisella *presentaatiolla* tarkoitetaan tapaa esittää kulttuuriperintöä oppijalle. Musiikkikasvatuksessa se tarkoittaa esimerkiksi vallitseviin musiikillisiin standardeihin ja arvoihin perehtymistä sellaisenaan. *Reproduktio* viittaa näiden vakiintuneiden ajattelu- ja toimintatapojen uudelleen tuottamiseen. Ratkaisuksi Ojala ja Väkevä (2013) ehdottavatkin vanhan tavan rinnalle *representaatioon* ja *produktiivisuuteen* perustuvaa pedagogiikka, jonka mukaan vallitsevia normeja tulkitaan uudelleen ja niille etsitään uusia merkityksiä tulevaisuuden tarpeita silmällä pitäen. (Ojala ja Väkevä 2013, 19.)

Ojala ja Väkevä (2013) tähdentävätkin, että vanhasta traditiosta ei ole syytä luopua, vaan se on pidettävä luovan musiikkisuhteen vaalimisen rinnalla. He korostavat säveltämiskasvatuksen mahdollisuuksia tällaisen luovan musiikkisuhteen luomisen ja ylläpitämisen välineenä. (Ojala ja Väkevä 2013, 19.) Säveltämisen avulla oppilas oppii tutkimaan ja muokkaamaan omaa kulttuuriaan, ja tulee samalla luoneeksi uutta kulttuuria. Säveltämiskasvatuksessa tärkeä lähtökohta on se, että oppilas on aktiivinen toimija.

Oppilaalle ei vain annostella tietoa sopivissa annoksissa, vaan hänen annetaan oppia itse tekemällä. Itse tehdyn musiikin ansiosta musiikista voi tulla oppilaalle henkilökohtaisempaa.

Sari Muhonen (2013) käyttää koulussa tapahtuvasta yhdessä säveltämisestä termiä *sävellyttäminen*. Sävellyttäminen koostuu yhteisestä luomisprosessista, jossa tärkeässä osassa ovat yhdessä luotu tuotos ja siitä nauttiminen. Sävellyttäjä ja säveltäjät toimivat aktiivisina osapuolina yhteisen tavoitteen eteen. Olennaista sävellyttämisessä on uskoa jokaisen oppilaan luovaan potentiaaliin ja tarjota oppilaille mahdollisuuksia osallistua sävellyttämiseen omista lähtökohdistaan. (Muhonen 2013, 83.)

Muhonen (2013, 85) kuvaa sävellyttämisen paikkaa säveltämisen kentässä seuraavan kaaviokuvan avulla:

1.1 Opettajan toiminta ja sen haasteet

Karjalainen-Väkevä ja Nikkanen (2013) esittävät kolme haastavaa elementtiä säveltämisen ohjaamiselle peruskoulussa: itse säveltämisen, sen ohjaamisen ja koulun oppimisympäristönä. (Karjalainen-Väkevä & Nikkanen 2013, 64.)

Säveltämisen haasteena on tasapainottelu vanhan perinteen ja uuden tulkinnan, siis *presentaation* ja *representaation* sekä *reproduktion* ja *produktion*, välillä. On muistettava, että jotta oppilaan tekemä uusi musiikkiteos erottuisi omaksi teoksekseen, sen on oltava riittävän erilainen. Samalla sen on kuitenkin tunnettava sekä säveltäjästä että kuulijasta ”oikealta musiikilta”. Opettajan on tärkeää kiinnittää huomiota myös siihen, onko säveltäminen itsessään opetuksen sisältönä. Tällöin tavoitteena on saada kokemus sävellysprosessista ja mahdollisesti myös valmis tuotos. Säveltämistä voidaan kuitenkin myös käyttää musiikin elementtien sekä perustietojen ja –taitojen opetteluun. (Karjalainen-Väkevä ja Nikkanen 2013, 64-65.)

Säveltämisen lähtökohdaksi Karjalainen-Väkevä ja Nikkanen (2013, 72) ehdottavat seuraavia:

- Riffi
- Sointukierto
- Sanat
- Rytm
- Melodia
- Bassolinja
- Ostinato
- Soundit, biitit ja loopit sekä niiden yhdisteleminen
- Tunnelma
- Jokin muu lähtökohta (esimerkiksi liike, kuva, idea valmiista sävellyksestä...)

Säveltämisen lähtökohta voi olla joko opettajan antama tai itse valittu. Riffi, sointukierto, melodia, rytm, bassolinja ja ostinato ovat säveltämisen lähtökohtina sidoksissa oppilaan musiikilliseen tietotasoon tai soitto- ja laulutaitoon. Soundit, biitit ja loopit sekä niiden yhdisteleminen lienee helpoin, koska siinä yhdistellään ja muokataan jo olemassa olevaa

musiikillista materiaalia. Sävellys voidaan toteuttaa myös yhteisteoksena siten, että ryhmän jäsenet valitsevat kukin eri lähtökohdan, minkä jälkeen syntyneitä ideoita yhdistellään. Mikäli lähtökohtana on tunnelma, voi sävellykseen hakea inspiraatiota esimerkiksi äänimaisemia tekemällä. Säveltämisen pedagogiikassa ryhmäytyminen ja turvallisen ilmapiirin luominen ovat avainasemassa.

Säveltämistä voi integroida koulussa muihinkin oppiaineisiin, vaikkapa äidinkieleen. Silloin sävellyksen lähtökohtana voi olla lauluteksti. Medialukutaidon näkökulmasta esimerkiksi kuvasta tai uutisesta syntyvät äänet tai mielialat saattavat johtaa sävellykseen.

Säveltämistä ohjattaessa toimitaan oppilaiden oman luovuuden, työskentelyn ohjaamisen ja säveltämisen teknisen auttamisen parissa. Opettajan on löydettävä tasapaino ohjatun ja itsenäisen työskentelyn välillä. Liian tiukat raamit eivät jätä luovuudelle sijaa, mutta ilman niitä voi olla vaikeaa päästä alkuun. Osa oppilaista haluaa selkeitä ohjeita ja malleja, osa taas haluaa ja pystyy työskentelemään itsenäisesti. Tässä tilanteessa oppilaantuntemus on jälleen tärkeässä roolissa. (Karjalainen-Väkevä ja Nikkanen 2013, 64, 66.) Opettajan rooli määräytyy tilanteen ja tarpeen mukaan luomisprosessissa. (Muhonen 2013, 84.) Hyvältä kuulostava lopputulos motivoi oppilasta, joten on tärkeää, että omat musiikilliset tuotokset ovat heti ”oikeaa musiikkia”. Vaikka kyseessä onkin luova toiminta, on tästä syystä joissain tapauksissa aiheellista rajata sävellyksen lähtökohtia.

Oppimisympäristöstä pitäisi luoda sellainen, että erilaiset opetusryhmät voisivat saada säveltämisestä merkityksellisiä kokemuksia. Ryhmät ovat usein suuria ja musiikilliselta taidoltaan epätasaisia. Eriyttäminen ja yksilöllistämisen kannalta olisikin välttämätöntä, että koulun arkkitehtuurissa olisi otettu huomioon musiikin opetuksen vaatimat fyysiset puitteet, sillä monen erilaisen musiikin mahdolluttaminen samaan tilaan on ongelmallista. Erityisesti ryhmätyöskentelyssä tarvitaan yleensä useampi työskentelytila. (Karjalainen-Väkevä ja Nikkanen 2013, 64, 66.) Tähän ongelmaan musiikkiteknologia tarjoaa valtavasti uusia mahdollisuuksia. Ulkopuolelleen hiljaisia työpisteitä on mahdollista käyttää samassa tilassa. Opetusryhmien ollessa suuria ryhmätyöskentelyn merkitys korostuu, sillä opettaja ei välttämättä ehdi ohjata jokaista oppilasta erikseen.

Karjalainen-Väkevä ja Nikkanen (2013, 73-78) hahmottavat opettajan toimintaa seuraavien roolien kautta, jotka ovat mahdollistaja, kannustaja, mallin antaja, taiteellinen tuottaja ja haastaja:

Mahdollistajana opettaja luo kouluun säveltämiseen kannustavat puitteet ja ilmapiirin. Säveltäminen tuodaan luontevaksi osaksi koulun kulttuuria joko kurssien sisällä tai omatoimisesti. Tämänkaltaisen kulttuurin luomiseen voi käyttää esimerkiksi erilaisissa ryhmissä säveltämistä, eri välineiden käyttöä, eri foorumeille säveltämistä ja jonkin musiikkityylin käyttämistä säveltämisen lähtökohtana.

Kannustaja antaa rakentavaa ja positiivista palautetta hyväksyen oppilaan ratkaisut. Hän pyrkii aktiivisesti vähentämään luovuutta rajoittavaa itsekritiikkiä. Säveltämistä voi lähestyä esimerkiksi erilaisten improvisointitehtävien kautta yhteisiä sääntöjä noudattaen.

Mallin antaja antaa selkeämmät ohjeet sävellyksen etenemiseen. Sävellys noudattaa tiettyjä opittavia kaavoja tai tyylejä. Opettaja opettaa samalla tyylipiirteitä ja oppilaat toteuttavat niitä käytännössä opettajan esimerkin mukaan.

Taiteellinen tuottaja tekee sovitusehdotuksia oppilaiden luoman materiaalin pohjalta. Tätä lähestymistapaa voisi käyttää oppilaiden työn viimeistelyyn. Tavoitteena on opettaa erilaisia vaihtoehtoja sekä kehittää itse keksittyä materiaalia. *Taiteellista tuottajaa* voidaan tarvita esimerkiksi ennen sävellyksen esittämistä. Opettaja ei saa kuitenkaan muokata oppilaiden tuotoksia omien mieltymystensä tai yleisten standardien mukaiseksi.

Haastaja toimii enemmän haastavana ja kyseenalaistavana osapuolena kuin *taiteellinen tuottaja*. Opettaja ei välttämättä esitä konkreettisia vaihtoehtoja, vaan auttaa ennemmin oppilasta hahmottamaan oman näkemyksensä paremmin.

Karjalainen-Väkevä ja Nikkanen (2013) huomauttavat, että kaikissa esiteltyissä rooleissa opettajan pitää muistaa antaa oppilaalle tilaa ja aikaa ideoiden keksimiseen ja kokeiluun. Oppilaiden on tarkoitus työskennellä itsenäisesti, mutta opettaja on tarvittaessa apuna. Opettajan on siedettävä epävarmuutta liikkuessaan roolien välillä. Säveltäessä oppiminen tapahtuu kunkin omista lähtökohdista, ja oppilaat oppivat erilaisia asioita, joten oppimistuloksia ei ole välttämättä helppo arvioida. (Karjalainen-Väkevä ja Nikkanen 2013, 78-79.) Oppilaiden välinen sekä opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus on säveltämisen pedagogiikassa hyvin tärkeää. Mikäli kommunikaatio on toimivaa, opettaja pyrkii kehittämään omaa pedagogiikkaansa oppilaita saamansa palautteen perusteella. Säveltämisen ohjaaminen vaatii opettajalta tarkkanäköistä pedagogista ajattelua ja epävarmuuden sietämistä. Luovan toiminnan aloittaminen rajatussa ajassa saattaa tuntua oppilaista

hankalalta, ja opettajan on pystyttävä antamaan sekä rakentavaa että kannustavaa palautetta oppilasta loukkaamatta.

2 SÄVELTÄMINEN JA MUSIIKKITEKNOLOGIA OPETUSSUUNNITELMASSA

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (POPS 2014) linjaa tärkeimmäksi tavoitteeksi luoda oppilaille edellytykset monipuoliseen musiikilliseen toimintaan ja aktiiviseen kulttuuriseen osallisuuteen. Musiikin tunneilla pitäisi opiskella eri tavoin yksilöinä ja erityisesti ryhmässä. Oppilaiden ajattelua ja oivalluskykyä kehitetään tarjoamalla mahdollisuuksia muun muassa säveltämiseen sekä muuhun luovaan tuottamiseen. (POPS 2014, 141.)

Säveltämisen ja luovan musiikillisen tuottamisen pitäisi opetussuunnitelman mukaan olla osana opetusta alaluokilta alkaen koko peruskouluajan läpi. Jo vuosiluokkien 1–2 kuvauksessa kehoitetaan: ”Oppilaiden luovaa musiikillista ajattelua sekä esteettistä ja musiikillista ymmärrystä edistetään luomalla tilanteita, joissa oppilaat voivat suunnitella ja toteuttaa erilaisia äänikokonaisuuksia sekä käyttää mielikuvitustaan ja kekseliäisyyttään yksin tai yhdessä muiden kanssa”. Vuosiluokilla 3-6 oppilaiden pitäisi jo suunnitella ja toteuttaa erilaisia musiikillisia ja monitaiteellisia kokonaisuuksia. Säveltäminen mainitaan siellä omana taitonaan laulamisen ja soittamisen joukossa. (POPS 2014, 141, 263.)

Vuosiluokkien 1-2 opetuksen tavoite 4 (T4) antaa tilaa oppilaiden omille musiikillisille ideoille ja improvisoinnille. Oppilaiden pitäisi päästä myös suunnittelemaan ja toteuttamaan pienimuotoisia sävellyksiä tai muita kokonaisuuksia käyttäen äänellisiä, liikunnallisia, teknologisia tai muita ilmaisukeinoja. Vuosiluokkien 3-6 tavoitteena (T5) on jo rohkaista oppilaita improvisoimaan ja suunnittelemaan sekä toteuttamaan sävellyksiä. Vuosiluokilla 7-9 tavoitteisiin lisätään myös sovittaminen. (POPS 2014, 141, 264, 422.) Opetussuunnitelman mukaan kaikkien peruskoulun käyvien oppilaiden pitäisi siis säveltää musiikintunneilla. Nähtäväksi jää, toteuttavatko opettajat uuden opetussuunnitelman tavoitteita. Se on pitkälti opettajasta ja koulun kulttuurista kiinni.

Musiikin tavoitteisiin liittyvät sisältöalueet (S1-4) ilmoittavat keskeisenä tavoitteena rohkaisemista ilmaisuun ja keksimiseen (S1) sekä rohkaisevan ilmapiirin luomista auttavaan ajatteluun. (POPS 2014, 142.) Turvallinen ilmapiiri on kaiken luovan toiminnan lähtökohta. Luokkaan pitää saada luotua positiivinen ja kannustava oppimisympäristö, jossa oppilas uskaltaa kokeilla ja erehtyä.

Musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen tapahtuu musisoiden, mikä sisältää myös improvisoinnin ja säveltämisen. Vuosiluokkien 3–6 sisältönä mainitaan myös kuvittelukyvyyn monipuolinen kehittäminen. Musiikin opetuksen ohjelmistoa tehdessä on otettava huomioon mahdolliset oppilaiden omat sävellykset ja musiikkikappaleet (S4). (POPS 2014, 142.) Yksittäisen oppilaan kannalta olisi varmasti merkittävää, jos koko luokka soittaisi hänen tekemäänsä kappaletta. Omasta sävellyksestä voisi tulla positiivinen ylpeydenaihe.

Vuosiluokkien 3-6 arviointikriteereissä arvioinnin kohteena on erikseen ”luovan musiikillisen ajattelun ilmaiseminen eri keinoin”. Hyvän arvosanan mukainen oppilas keksii omia ratkaisuja käyttäen ääntä, musiikkia, kuvaa tai muita ilmaisutapoja. Vuosiluokkien 7-9 arviointikriteerinä on erikseen ”Musiikin luova tuottaminen”. Sen mukaan oppilas osaa käyttää musiikillisiä tai muita äänellisiä elementtejä kehittäessään ja toteuttaessaan uusia musiikillisiä ideoita yksin tai ryhmän jäsenenä. (POPS 2014, 264, 422.) Luovan musiikinteon ja säveltämisen arviointi on hankalaa. Sävellyksen arvioinnissa ei ole syytä keskittyä vain lopputuloksen arviointiin, vaan työskentelyyn ja oppilaan taitojen kehittymiseen sävellysprosessin edetessä.

Tieto- ja viestintäteknologian osaaminen on yksi opetussuunnitelman laaja-alaisista tavoitteista (L5). Teknologian rooli on kuitenkin musiikin opetussuunnitelmassa esillä verrattain vähän. Alaluokkien sisältöaluekuvauksissa nostetaan esiin laitteiden tarkoituksenmukaisen käsittelyn opettaminen (S1). Oppimisympäristöihin ja työtapoihin liittyvissä tavoitteissa mainitaan, että opetustilanteissa luodaan mahdollisuuksia tieto- ja viestintäteknologian käyttöön musiikillisessa toiminnassa. Vuosiluokkien 3-6 tavoitteissa tieto- ja viestintäteknologia mainitaan yhtenä mahdollisena säveltämisen välineenä. Arvioinnissa hyvän arvosanan kriteerinä on osata tarvittaessa ohjatusti hyödyntää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia. Vuosiluokilla 7-9 tavoite 7 (T7) ohjaa

oppilasta musiikin tallentamiseen ja teknologian luovaan ilmaisulliseen käyttöön. Oppilaat tutustuvat musiikin ja digitaalisen median tekijänoikeuksiin sekä niihin liittyviin mahdollisiin eettisiin ongelmiin käyttäessään tieto- ja viestintäteknologiaa. Arviointiosiossa muistutetaan, että oppilas tarvitsee palautetta erityisesti toteuttaessaan luovaan tuottamiseen ja musiikkiteknologiaan liittyviä kokonaisuuksia. Hyvän arvosanan saava oppilas osaa käyttää musiikkiteknologian tarjoamia mahdollisuuksia omassa tai ryhmän ilmaisussa. (POPS 2014, 21, 142, 263, 422.) Koska musiikintunneilla soittimia on yleensä käytettävissä huomattavasti vähemmän kuin oppilaita, voisi oman älypuhelimien tai muiden laitteiden käyttö saada suuremman osan luokasta osallistumaan opetukseen, kuin pelkkien soitinten käyttö. Parhaassa tapauksessa niitä tietenkin yhdisteltäisiin.

4 TEKNOLOGIA-AVUSTEINEN SÄVELTÄMISEN PEDAGOGIIKKA

Nyky-yhteiskunnassa teknologialla voidaan nähdä kaksi roolia: se voi joko *auttaa* ja *helpottaa* tekemään asioita paremmin tai kokonaan *mahdollistaa* jonkin asian tekemisen (Field 2007, 156-158). Musiikkiteknologia on tuonut musiikkikasvattajienkin käyttöön lukuisia uusia mahdollisuuksia ja työtapoja. Tässä luvussa käsittelen musiikkiin ja säveltämiseen liittyvän teknologian hyviä ja huonoja puolia, sekä pedagogisia ajatuksia teknologian käytön taustalla. On syytä huomioda, että teknologian on tarkoitus toimia auttavana ja mahdollistavana tekijänä, eikä teknologiaa tule käyttää vain sen itsensä vuoksi. Parhaassa tapauksessa teknologia on integroitu luonnolliseksi osaksi opetusta.

Termiä *digimuusikkous* käytetään ilmaisemaan digitaalitekniikkaa hyödyntävää muusikkoutta, eli musiikkiin ja tekniikkaan liittyvän tiedon laaja-alaista yhdistelmää. Digimuusikkoudessa korostuvat digitaalisten instrumenttien ratkaiseva rooli: tietokone ja muut musiikin tallentamiseen, muokkaamiseen ja manipulaatioon käytettävät digitaaliset instrumentit tarjoavat ainutlaatuisia mahdollisuuksia musiikillisiin kokeiluihin ja kokonaisvaltaiseen musiikin tekemisen ja oppimisen kokemukseen. (Partti & Westerlund 2013, 26.) Termiä voidaan toisaalta pitää hieman vanhanaikaisena, sillä suuri osa käytettävästä teknologiasta on itse asiassa analogista.

4.1 Teknologian mahdollisuuksia ja haasteita säveltämisen pedagogiikassa

Kevin Jennings (2007) osoittaa artikkelissaan ongelman säveltämisprosessin alussa: ”En voi oppia säveltämään säveltämättä, mutta en voi säveltää oppimatta sitä ensin”. Säveltämiseen tarvitaan riittävä määrä musiikillisia taitoja, esimerkiksi soittotaitoa, teoriantuntemusta sekä nuotinluku- ja nuotinkirjoitustaitoa. Vaikka aloittelevalla säveltäjällä olisi tarpeeksi tätä musiikillista kompetenssia, sitä ei välttämättä osata siirtää säveltämisen kontekstiin. Perinteiset teknologisetkin apuvälineet, kuten notaatio- ja sekvensseriohjelmat, saattavat

vaatia liikaa perehtymistä sävellysprosessin alkuunsaamiseksi. Jennings ehdottaa ratkaisuksi sovelluksia, jotka tarjoavat jonkinlaista vaihtoehtoista musiikillista informaatiota, ja olisivat riippumattomia mistään fyysisestä soittimesta. (Jennings 2007, 76-77.) Säveltämiseen käytettävät teknologiset sovellukset tarjoavat yleensä suoran palautteen käyttäjälle. Palaute voi olla ääntä, esimerkiksi soiva lopputulos, tai graafista materiaalia. Parhaassa tapauksessa sovellus tarjoaisi myös jonkinlaisia kinesteettisiä oppimismahdollisuuksia, kuten jotkin tanssiin ja musiikkiliikuntaan liittyvät sovellukset. Tällaisilla sovelluksilla voisi olla käyttöä erityisesti peruskoulun alemmilla luokilla, kun oppilaiden musiikilliset taidot ovat vasta kehityksensä alkuvaiheessa.

Louise Cooper kysyy artikkelissaan (2007) tärkeän kysymyksen: miten tehokasta musiikkiteknologian käyttö on säveltämisen opettamisen työkaluna? Hän listaa oppilaiden oppineen seuraavia tärkeitä ja käytännöllisiä säveltämisen taitoja käytettyään teknologisia apuvälineitä (tässä tapauksessa Dance eJay –ohjelmaa (Cooper 2007):

- Herkkyyttä havaita äänen sointivärejä
- Kykyä käyttää monipuolisesti eri säveliä rajatuista mahdollisuuksista
- Ymmärrystä siihen, miten eri sävelien yhdisteleminen vaikuttaa sävellykseen
- Kykyä muodostaa sävellyks eri säveliä tai säveljoukkoja toistamalla
- Kontrastin tärkeyttä
- Variaation käyttöä
- Itsearviointitaitojen kehittymistä, kykyä säveltää ns. yrityksen ja erehdyksen kautta

Ennen kaikkea teknologia ja graafiset käyttöliittymät auttavat siinä, että oppilaat voivat keskittyä itse sävellysprosessiin. Samalla opettajan on mahdollista saada tietoa prosessin etenemisestä, sillä graafinen käyttöliittymä tekee sävellyksen elementit nähtäviksi. Cooper (2007) kuitenkin korostaa, että ainakaan kyseinen sovellus ei yksin riitä sävellyksen opettamisen materiaaliksi, vaan mm. musiikillisia ideoita on syytä opettaa kehittämään esimerkiksi improvisaation avulla. Dance eJay –ohjelmisto ei myöskään tarjoa kinesteettisiä oppimismahdollisuuksia. (Cooper 2007, 38.)

Teknologiset välineet ovat nykyisin helposti käyttäjän saatavilla, mikä on lisännyt musiikillisten innovaatioiden tekemistä. Nämä innovaatiot ovat juurtuneet nykykulttuuriin vahvasti, joten on entistä aiheellisempaa kertoa oppilaille heidän oman kulttuurinsa – nuorisokulttuurin - saavutuksista. (Field 2007, 156.) Musiikintekoon liittyviä sovelluksia on saatavilla myös oppilaiden omille laitteille, ja valmiiksi tuttujen laitteiden käyttö helpottaa oppimista. Musiikin digitaaliseen tekemiseen ei enää tarvita kalliita studioita, vaan omalla tietokoneella tai mobiililaitteella voi tehdä musiikkia paikasta riippumatta. Mobiiliteknologian ansiosta omaa sävellystään on mahdollista työstää vaikka liikkeessaan. Musiikkiteknologian käyttö säveltämisen opettamisessa motivoi oppilaita ja edesauttaa musiikillisten tulosten saavuttamista (Cooper 2007, 38).

Teknologian myötä myös omien sävellysten kuunteleminen koulun ulkopuolella on helpottunut. Omia sävellyksiä voi tällöin hallinnoida samalla laitteella, jolla oppilaat kuluttaisivat musiikkia muutenkin. Oppilaat voivat helposti jakaa ja julkaista sävellyksiä tietokoneella tai mobiililaitteella. (Baxter, 2007, 61.) On ihanteellinen tilanne, mikäli koulussa opittavat asiat voivat siirtyä koulun ulkopuoliseen elämään.

Alex Baxter toteaa artikkelissaan (Baxter 2007, 61), että teknologiaa käytettäessä omia sävellyksiä ei ole pakko soittaa itse, mikä on hyvä esimerkiksi esiintymisjännityksestä kärsiville oppilaille. Ambrose Field (2007) huomauttaa, että tietokoneiden avulla omia (sävellyks)ideoita on paljon helpompi kokeilla käytännössä verrattuna livesoittamiseen (Field 2007, 158). Monet sovelluksista soittavat sävellyksen itse esimerkiksi sisäänrakennetuilla virtuaali-instrumenteilla. Teknologiset musiikintekovälineet helpottavat sävellysten esittämiseen tarvittavien virtuaalisten soittimien, efektien ja soundien käyttöä huomattavasti.

Musiikkiteknologian avulla on mahdollista käyttää mm. DJ-kulttuurista tuttua tapaa säveltää esittäessä. Oppilaat aloittavat valitsemalla jonkin olemassa olevan kappaleen ja ryhtymällä manipuloimaan sitä. Manipulointiin voi käyttää joko fyysisiä tai virtuaalisia studiolaitteita, kuten syntetisaattoreita, rumpukoneita, sampleja ja loopereita. Oppilaat luovat esimerkiksi omia rytmejä ja bassolinjoja, ja tulevat tehneeksi omia sävellyksiä yhdistelemällä originaalikappaletta omaan DJ-toimintaan. (Challis 2007, 65). Tätä työtapaa käytettäessä on hyvä muistuttaa oppilaita tekijänoikeuksien tärkeydestä. Jonkun toisen tekemää kappaletta ei

tietenkään voi esittää omanaan. Onneksi internet ja eri sovellukset tarjoavat käyttöömmme paljon valmista, tekijänoikeusvapaata materiaalia.

Vaikka yhä useammalla onkin käytössään musiikin digitaaliseen tekemiseen tarvittavia välineitä, alan pedagogiikka vaatii vielä kehittämistä. (Field 2007, 156.) Suoria ohjeita opettajille teknologia-avusteiseen säveltämisen opettamiseen, ohjaamiseen tai pedagogiikkaan en tätä tutkielmaa tehdessä löytänyt. Sävellyttämisohejeita ja säveltämistehtäviä kyllä löytyy, varsinkin uudemmissa musiikinkirjoista. Opettajan on myös pysyttävä ajan tasalla uusista sovelluksista ja työvälineistä, joita eri kehittäjät tuottavat lisää jatkuvasti. Tämä teettää tietenkin ylimääräistä työtä, ja on varmastikin hyvin paljon opettajan omasta mielenkiinnosta kiinni, jaksako hän perehtyä sovellustarjontaan jatkuvasti. Myös sovellusten käytön opettaminen ja oppiminen vie aikaa.

Teknologian käyttö musiikinopetuksessa ja sävellyttämisessä on tietenkin kiinni myös koulun resursseista. Kaikilla kouluilla ei ole käytössään tietokoneita ja iPadeja. Laitteita voi olla käytössä vain muutama, tällöin on haasteena käyttöajan jakaminen tasaisesti oppilaiden kesken. Näissä tilanteissa ratkaisu voisi olla älypuhelimet, joita luokassa varmasti on useampia, ikäryhmästä riippuen.

Älypuhelimillekin on saatavilla perinteisiä notaatio- ja sekvensseriohjelmia, mutta myös erilaiseen musiikilliseen informaatioon perustuvia sovelluksia. Säveltämistä voi harjoitella mobiiliympäristössä esimerkiksi JamMo-sovelluksella. Paananen-Vitikan ja Myllykosken (2013) mukaan se on suunniteltu pelimäiseksi ja yhteistoiminnalliseksi sekvensseripohjaiseksi oppimisympäristöksi 3–12-vuotiaille lapsille. Siinä lapset voivat säveltää valmiilla äänielementeillä, kuunnella ja jakaa musiikkia sekä yksin että ryhmässä. Siihen kuuluvalla hallinnointisovelluksella opettaja voi seurata oppilaiden työskentelyä. (Paananen-Vitikka & Myllykoski 2013, 203-206.) Toisaalta voidaan myös pohtia, asettaako omien laitteiden käyttö oppilaat eriarvoiseen asemaan, koska kaikilla ei ole saman tasoisia laitteita käytössään. Teknologiaa vastustavana argumenttina saatetaan myös käyttää sitä, että oppilaat viettävät jo vapaa-ajallaan liikaa aikaa näyttöpäätteiden äärellä.

Paananen-Vitikka ja Myllykoski (2013, 211) listaavat mobiilioppimisen perustavaa laatua olevia pedagogisia lainalaisuuksia seuraavasti:

1. Koulun oppimiskulttuuri muodostaa oppimisen kehyksen ja määrittää yhteistoiminnallisen ubiikin (sulautetun tietotekniikan) oppimisen tasoa. Toisaalta uudessa oppimisympäristössä on hyvin mahdollista edistää yhteistoiminnallisuutta ja yhteisöllistä säveltämistä.
2. Uuden oppimisympäristön käyttöönotto edellyttää, että opettajat organisoivat oppitunnin ja ohjeistavat lapsia tehokkaasti. Lapset saattavat helposti eksyä tutkimaan mobiililaitteen ei-musiikillisia ominaisuuksia.
3. Suurin osa lapsista kykenee säveltämään, kun tehtävät on annosteltu sopivina kokonaisuuksina.
4. Lapset arvostavat korkealaatuisia musiikillisia materiaaleja musiikkipeleissään ja ovat sensitiivisiä musiikkityyliin.
5. On tärkeää, että lapset ovat itse mukana oppimisympäristöjen kehittämisessä.

4.2 Säveltämisen uusia muotoja

Ambrose Field (2007, 160-166) esittää seitsemän pedagogista ajatusta, joiden käsitteleminen voi auttaa oppilaita ilmaisemaan luovuuttaan uudella tavalla teknologian avulla. Nämä strategiat eivät ole sidotut oppilaiden ikään, tasoon, musiikin tyyliin tai ohjelmistoon:

1. Aikajana ja musiikin hahmottaminen: Tietokonesovellusten avulla on mahdollista hahmottaa ja tarkastella sävellystä suurena kokonaisuutena (esimerkiksi koko sävellys) ja pienenä yksityiskohtana (esimerkiksi tahti kerrallaan) samaan aikaan.
2. Erilaiset äänilähteet: Tietokoneet mahdollistavat ympäristön äänten käytön ja manipuloinnin (esimerkiksi äänen värin ja korkeuden muokkaamisen) sävellyksissä.
3. Ääntä voi saada myös musiikin ulkopuolelta: Mistä tahansa datasta voi teknologian avulla muuntaa soivaa materiaalia.
4. Lainaaminen/komentointi: Valmiista musiikista voi muokata uudenlaista musiikkia uuteen kontekstiin (trans-kontekstuaalinen ajattelu).
5. Mikä on oikeaa musiikkia?: Tietokoneella on helppoa käyttää sävellyksissä ”väärin” prosessoitua ääntä, esimerkiksi kohinaa tai ”hälyääniä”.
6. Uusia lähestymistapoja rytmiin: Rytmiä voi jäsenellä myös epäsäännölliseksi helpommin. Rytmistä materiaalia on helpompi säveltää sekatahtilajeihin tai iskujen väleihin.
7. Uusia lähestymistapoja sävellyksen muotoon: Teknologia tarjoaa helpompia mahdollisuuksia muutosääntöjen rikkomiseen.

Fieldin pedagogiset strategiat eivät mielestäni tarjoa paljonkaan suoria käytännön ohjeita, mutta jokaisen musiikinopettajan olisi hyvä pohtia näitä asioita. Nämä ajatukset ovat

enemmänkin filosofisia ja liittyvät paljolti siihen, mitä musiikki oikeastaan on. Fieldin ajatukset voisivat toimia jonkinlaisena pohjana keskustelulle luokassa ja vaikkapa sävellysharjoitusten aiheina.

Mikäli teknologian avulla oppilaita – ja miksei opettajiakin – saadaan laajentamaan musiikkikäsitystään ja käsitystä hyvästä sävellyksestä, on teknologian tarjoamia mahdollisuuksia syytä hyödyntää.

4.3 Yhteisöllinen säveltäminen

Yhteisöllinen säveltäminen voi auttaa oppilasta syvempään itseymmärrykseen sekä itsensä ja toisten arvostamiseen (Partti & Westerlund 2013, 30), kuten mikä tahansa ryhmätyö. Parhaimmillaan yhdessä tehtävä säveltäminen ja kollektiivisesti jaettu tavoite myös luovat uudenlaisia identiteetin ulottuvuuksia. Luokkatilanteessa opettaja voi toimia yhteisen sävellysprosessin johtajana, mutta sävellystyön olisi hyvä perustua yhteistyöhön ja neuvotteluun siten, että oppilailla on päätösvaltaa myös kokonaisuuden suhteen. (Partti & Westerlund 2013, 30.)

Musiikkikasvatuksen näkökulmasta verkkoyhteisöt tarjoavat uusia mahdollisuuksia oman musiikin ja asiantuntijuuden jakamiseen, identiteetin rakentumiseen, sosiaaliseen kanssakäymiseen ja oppimiseen yli maantieteellisten ja kulttuuristen rajojen. Myös raja ammatti- ja harrastelijäsäveltäjien välillä on muuttunut häilyvämmäksi. (Partti & Westerlund 2013, 23.) Yksi linkki verkossa tapahtuvaan yhteisölliseen säveltämiseen ovat improvisaatioon perustuvat ”verkkojamit”, joissa käyttäjät liittyvät reaaliaikaisiin jamisessioihin oman tietokoneensa kautta. (Brown & Dillon 2007, 95.)

Kuten Partti ja Westerlund (2013) huomauttavat, digimusiikot suosivat usein jaetun omistajuuden periaatetta, kulttuurien ja ideoiden luovaa seosta. Tätä periaatetta ilmentävät mash-upit (useamman kappaleen yhdistäminen yhdeksi), remixit (kappaleen uudelleenmiksaus rinnakkaisversioksi) ja verkossa tehtävät yhteissävellykset. Koulussa

oppilaan olisi ihanteellista päästä ilmaisemaan välittömästi itseään musiikillisesti, valitsemaan vapaasti erilaisten musiikillisten materiaalien joukosta ja ylittämään esteettiset tai tyyllilliset rajat ilman määriteltyä lopputulosta. (Partti & Westerlund 2013, 28.)

Verkkopalvelussa, esimerkiksi Mikseri.netissä, käyttäjä luo itselleen halutessaan anonyymin säveltäjäidentiteetin. Näin ollen hänellä ei ole pelkoa tulla nolatuksi julkisessa elämässä kohdatessaan kritiikkiä sävellystöistään. Siten verkkoyhteisöt tarjoavat usein ihmisille tasa-arvoisemmat lähtökohdat kokeilla musiikillisia ideoita. (Partti & Westerlund 2013, 25, 30.) Itsekritiikki saattaa rajoittaa monien säveltäjien julkaisuhalua, ja sävellykset ovat vaarassa jäädä ”pöytälaatikkoon”. Toisaalta oman musiikin julkaiseminen ei tietenkään ole pakollista. Kaikki oppilaatkaan eivät halua tuoda itseään esille, eikä siihen pidä liikaa painostaa.

Maailmanlaajuisesti toimivien verkkopalveluiden avulla on mahdollista koota vaikutteita ja musiikillisia aineksia ympäri maailmaa. (Partti & Westerlund 2013, 26.) Tällainen sivusto on esimerkiksi Soundtrap (Soundtrap 2017). Käyttäjä voi ladata ”verkkostudioon” omat soittosuutensa, joihin toiset voivat suoraan liittää omansa. Näin ollen säveltäminen ja musiikinteko eivät ole millään tavalla paikkaan sidottuja. Eri puolella maailmaa toimivien säveltäjien ja muusikoiden on helppoa saada vaikutteita eri maista ja kulttuureista tulevilta kollegoiltaan.

Tulevaisuuden haasteena on näiden mahdollisuuksien entistä parempi mukauttaminen opetuskäyttöön. Opettajan pitää pystyä valvomaan ja arvioimaan sävellystyön etenemistä. Hyvä puoli tämänkaltaisissa palveluissa on, että säveltämistä voi luontevasti jatkaa vapaa-ajalla.

4.4 Musatorni

KUVA 1 MUSATORNI

Yliopistonopettaja Mikko Myllykosken kehittämä Musatorni (KUVA 1) on oppimisympäristökonsepti, joka toimintaperiaatteidensa ja joustavuutensa puolesta soveltuu hyvin säveltämisenkasvatukseen. Fyysisesti Musatorni on kalusteratkaisu, johon voidaan upottaa erilaista teknologiaa. Perusasetuksena Musatornissa on kiinni neljä iPad-

mobiililaitetta ulosvedettävine midikoskettimistotasoineen. iPadeihin saa liitettyä myös muita ulkoisia soittimia ja mikrofoneja audiosovittimen kautta. Työskentely tapahtuu kuulokkeiden kanssa, ja tornissa on puhemikrofoni käyttäjien kommunikointia varten. Lisäksi kalusteen sisällä on langaton mikseri, jonka kautta työskentelyä on mahdollista äänittää ja toistaa ulkopuolelle.

Myllykoski (2017) kuvailee Musatorniin liittyviä oppimisen kannalta keskeisiä periaatteita seuraavasti:

- Musatornin käyttäjä nähdään aktiiviseen vuorovaikutukseen pystyvänä yksilönä, joka kykenee käyttämään teknologiaa oppimisen välineenä. Konsepti korostaa oppijan yksilöllisyyttä, mutta toisaalta myös yhteisöllisyyttä. Siirtyminen yksilöllisestä oppimisesta yhteistoiminnalliseen on saumatonta.
- Musatornin ympärillä tapahtuu visuaalista, auditivista ja kehollista vuorovaikutusta oppijoiden välillä. Oppilaat näkevät ja kuulevat työskennellessään, mitä muut tekevät. Konsepti kehittää vertaisoppimista.
- Musatornissa teknologiaa hyödynnetään siten, että sillä voidaan palvella erilaisten oppijoiden ja oppisisältöjen tarpeita. Musatorni on muokattavissa käyttöön sopivaksi, ja oppija tekee päätökset. Musatornin teknologia voi päivittyä ja vaihtua.
- Musatornin teknologiaa käytettäessä oppilaan toiminta on kehollisesti aktiivisempaa. Tutkimusten mukaan kehon käyttäminen edistää kaikkien oppimista (Haavisto 2007, 40).

Musatornilla on mahdollista kehittää nykyistä pedagogiikkaa. Aiemmin säveltäminen musiikkiteknologian avulla on käsittänyt pääasiassa oppilaiden itsenäistä työskentelyä tietokoneen ääressä. Myllykosken (2017) mukaan Musatorni syntyi tarpeesta tehdä teknologian käytöstä vuorovaikutteisempaa ja kehollisempaa. Se on käyttömuodoiltaan joustavampi ja ergonomisesti parempi kuin perinteiset ”silent band” –konseptit. (Myllykoski 2017).

Musatornin taustalla on ajatus ”mahdollisuuksien merestä”. iPadille on saatavilla lukematon määrä sovelluksia musiikin peruselementtien, kuten melodian, rytmin, harmonian ja sointivärien, luomiseen sekä muokkaamiseen. Musatorni tarjoaa oppilaille valinnanvapautta:

jokaisella käyttäjällä on iPadien laajan sovellustarjonnan ansiosta helposti käytettävissään lukematon määrä erilaisia työkaluja, virtuaali-instrumentteja, loopereita ja sampleita.

Musatorni mahdollistaa esimerkiksi improvisaation ja ”jamimeiningin” kautta tapahtuvan kollektiivisen säveltämisen. Käyttäjät voivat valita, toimivatko yksin (kuuntelevatko vain omaa laitettaan) vai ryhmässä. Yhdessä säveltäessä jokainen voi ensin kokeilla ideoitaan rauhassa omalla laitteellaan ja sitten tuoda ne muiden kuultaville. Musatornin keskeisenä ominaisuutena on mahdollisuus, että työskennellessään yksilö tai ryhmä voi helposti äänittää ja tallentaa sävellysideoita sekä luonnoksia ”ideapankkiin”. Sävellyksen luonnosteluvaiheesta on helppoa siirtyä ns. tuotantovaiheeseen. Musatornin avulla omia sävellyksiään on helppoa kehittää myös audiovisuaalisiksi kokonaisuuksiksi. (Myllykoski 2017.)

Musatornin avulla siirtyminen yksilötyöstä ryhmätyöhön on helppoa. Jokainen oppilas voi esimerkiksi valita yhden musiikillisen elementin tarkasteluunsa, minkä jälkeen ideat voidaan jakaa ryhmän kesken. Musiikillista dataa, esimerkiksi projektitiedostoja, on helppo siirtää laitteiden välillä langattoman tietoverkon avulla. (Myllykoski, 2017.) Tempon ja sävellajin synkronoiminen tornin sisällä laitteiden kesken onnistuu Ableton Link –standardilla (Ableton 2017).

Käyttäjien keskinäinen kommunikointi laitteen ympärillä on helppoa puhemikrofonin avulla. Tämän vuoksi käyttäjät saavat koko ajan vertaispalautetta ja voivat yhdessä kehittää ideoitaan. Kaikki ääni tulee kuulokkeisiin, joten työskentelyn ääni pysyy ulkopuolelle puhetasolla. Myllykoski (2017) muistuttaa, ettei Musatornin ideana ole jättää oppilaita yksin, vaan sen kanssa työskentelemiseen tarvitaan myös taitavaa pedagogiikkaa. Musatornin kanssa työskennellessä opettajalla on mahdollisuus jatkuvaan arviointiin. (Myllykoski 2017). Opettaja voi äänittää ja kuvata ryhmätyöskentelyä torniin liitettävällä kameralla ja mikrofonilla, jolloin työskentelyn arviointi jälkeenpäin helpottuu.

Musatorni on osittain riippuvainen iPadien sovellustarjonnasta, mutta iPadien sijaan torniin on mahdollista liittää myös esimerkiksi kannettavia tietokoneita tai älypuhelimia. Monet sovellukset ovat edelleen notaatio- tai sekvensseripohjaisia, mutta tarjolla on myös erilaista musiikillista dataa ja graafista ulkoasua hyödyntäviä sovelluksia. Kosketusnäyttö tarjoaa

erilaisia lähestymistapoja säveltämiseen kuin perinteinen näppäimistö. Sovellusten sisällä musiikillisia elementtejä ilmaisevia ikoneja voi esimerkiksi koskettaa tai ”raahata” paikasta toiseen. Myös uudenlaisia ja erilaista teknologiaa hyödyntäviä ulkoisia soittimia ja midi-kontrollereita kehitetään jatkuvasti. iPad-muusikoiden verkkoyhteisö on hyvin aktiivinen, ja kaikki iPad-yhteensopivat laitteet sopivat myös Musatorniin.

5 POHDINTAA - JATKOTUTKIMUSTA JA KEHITTÄMISTÄ

Opetussuunnitelman muutoksen ansiosta kaikkien oppilaiden pitäisi siis säveltää. Opetussuunnitelman luomat tavoitteet säveltämiselle pitää tietenkin huomioida jo opettajankoulutusvaiheessa, jotta opettajilla on riittävästi tietotaitoa luovan musiikintekemisen ja säveltämisen ohjaamiseen. Tällä hetkellä läheskään kaikilla musiikinopettajilla ei ole kokemusta säveltämisen pedagogiikasta, ja musiikkiteknologian käyttö pitäisi integroida olennaiseksi ja luontevaksi osaksi opetusta. Jyväskylän yliopiston musiikkikasvatuksen opetussuunnitelmaan säveltämisen pedagogiikka on tulossa ensi syksystä alkaen. Säveltämisen ja teknologia-avusteisen säveltämisen arviointia on myös syytä kehittää luovan ja henkilökohtaisen toiminnan arkaluontoisuuden takia.

Metropolia Ammattikorkeakoulu, Taideyliopiston Sibelius-Akatemia sekä Helsingin yliopisto ovat aloittaneet Säveltämisen pedagogiikan täydennyskoulutuksen (SÄPE) mahdollistamaan ja edesauttamaan konkreettisen opetussuunnitelmaperusteisen muutoksen toteutumista musiikin opetustyössä. Koulutus perustuu jaettuun asiantuntemukseen ja tutkivaan työskentelytapaan, jotka takaavat opettajien ammatillisen kehittymisen, innovaatioiden syntymisen ja hyvien käytäntöjen leviämisen. (SÄPE – Säveltämisen pedagogiikka – Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017.)

Teknologia kehittyy ja muuttuu koko ajan. Opettajan on mukauduttava uuden opetussuunnitelman vaatimuksien lisäksi myös uusiutuvaan teknologiaan. Opettajan täytyy olla aktiivinen toimija, ja halun kehittyä täytyy lähteä opettajasta itsestään. Myös oppilaita on syytä kuunnella, sillä he saattavat tietää yllättävän paljon esimerkiksi uusista laitteista ja sovelluksista. Musiikinopettajien yhteisön koulun, kunnan, ja valtakunnan laajuisesti pitää pyrkiä jakamaan asiantuntijuuttaan ja uusia pedagogisia mahdollisuuksia aktiivisesti, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. Myös koulun varustetason täytyy pysyä kehityksen vauhdissa, vaikka yleinen taloudellinen tilanne näyttääkin huonolta. Opettajien tiedot teknologiasta nousevat avainasemaan hankintoja tehdessä, sillä rahat on käytettävä tehokkaasti ja järkevästi.

Musiikkiteknologian käyttämisestä säveltämisen pedagogiikassa on saatavilla hyvin vähän suomenkielistä lähdekirjallisuutta. Jyväskylän yliopistossa on aiheesta tällä hetkellä tekeillä ainakin yksi maisterintutkielma, mutta tilausta tutkimukselle kyllä on. Valmista opetusmateriaalia teknologia-avusteiseen säveltämiseen olisi hyvä kehittää. Tässä voisi olla mahdollisuus omaan maisterintutkielmaani. Tämänhetkinen suunnitelma on, että kehitän omaa opetusmateriaalia ja tutkin sen toimivuutta Musatornin kanssa työskennellessä. Tutkimusryhmänä voisivat olla kaksi eri-ikäistä peruskoulun musiikin ryhmää. Tutkisin oppilaiden kokemuksia laadullisesti yksilö- ja ryhmähaastattelujen avulla.

Jatkotutkimuksen pohjana voisi mielestäni käyttää Paananen-Vitikan ja Myllykosken (kts. sivu 19) listaa. Opettamista ei voi ulkoistaa teknologian ”harteille”, vaan pedagogiikkaa on kehitettävä koko ajan. Tärkeintä on muistaa, että jokainen lapsi kykenee säveltämään. Uskon, että jokainen lapsi jopa haluaa sitä kokeilla.

6 LÄHTEET

- Ableton www-sivusto. Ableton Link <https://www.ableton.com/en/link/> 10.2.2017.
- Baxter, A. (2007). The Mobile Phone and Class Music: A Teacher's Perspective. Teoksessa Finney, J., & Burnard, P. (2007). *Music education with digital technology*. London ; New York: Continuum. 52-64.
- Brown, A. & Dillon S. (2007). Networked Improvisational Musical Environments: Learning Through Online Collaborative Music Making. Teoksessa Finney, J., & Burnard, P. (2007). *Music education with digital technology*. London ; New York: Continuum. 96-106.
- Burnard, P. & Finney, J. (2007). *Education and Digital Technology: Music Education with Digital Technology : Education and Digital Technology* (1). London, GB: Continuum
- Challis, M. (2007). The DJ Factor: Teaching Performance and Composition from Back to Front. Teoksessa Finney, J., & Burnard, P. (2007). *Music education with digital technology*. London ; New York: Continuum. 65-75.
- Cooper, L. (2007). The Gender Factor: Teaching Composition in Music Technology Lessons to Boys and Girls in Year 9. Teoksessa Finney, J., & Burnard, P. (2007). *Music education with digital technology*. London ; New York: Continuum. 30-40.
- Field, A. (2007). New forms of composition, and how to enable them. Teoksessa Finney, J., & Burnard, P. (2007). *Music education with digital technology*. London ; New York: Continuum.
- Haavisto, R. (2007). Lapsen maailma 2/2007. 40.
- Jennings, K. (2007). Composing With Graphical Technologies: Representations, Manipulations, Affordances. Teoksessa Finney, J., & Burnard, P. (2007). *Music education with digital technology*. London ; New York: Continuum. 76-95.
- Karjalainen-Väkevä, M & Nikkanen, H. (2013). Opettajan roolit säveltämisen ohjaajana ala- ja yläkoulussa. Teoksessa Ojala, J. & Väkevä, L. (2013). *Säveltäjäksi kasvattaminen: Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen*. Helsinki: Opetushallitus. 64-82.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu. Säveltämisen pedagogiikan www-sivusto. <http://www.metropolia.fi/koulutukset/taydennyskoulutus/opetustoimi/saveltamisen-pedagogiikka/> 29.1.2017.
- Mylykoski, M. (2017). Suullinen tiedonanto. 25.1.2017. Jyväskylä.
- Muhonen, S. (2013). Lasten musiikillisen luomisprosessin tukeminen alakoulussa – esimerkkinä sävellyttäminen. Teoksessa Ojala, J. & Väkevä, L. (2013). *Säveltäjäksi*

kasvattaminen: Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen. Helsinki: Opetushallitus. 83-97.

Ojala, J. & Väkevä, L. (2013). *Säveltäjäksi kasvattaminen: Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen.* Helsinki: Opetushallitus.

Paananen-Vitikka P. & Myllykoski M. (2013). JamMo 3-6 ja 7-12 – säveltäminen mobiilioppimisympäristössä. Teoksessa Ojala, J. & Väkevä, L. (2013). *Säveltäjäksi kasvattaminen: Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen.* Helsinki: Opetushallitus. 203-212.

Partti, H. & Westerlund, H. (2013). Säveltäjäyden merkitykset osallistumisen kulttuurissa ja tulevaisuuden musiikkikasvatuksessa. Teoksessa Ojala, J. & Väkevä, L. (2013). *Säveltäjäksi kasvattaminen: Pedagogisia näkökulmia musiikin luovaan tekijyyteen.* Helsinki: Opetushallitus. 23-32

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (POPS). (2014). Helsinki: Opetushallitus.
Osoitteessa
http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Soundtrap www-sivusto. <https://www.soundtrap.com/> 28.1.2017.